

tett észlelni áresést, a magyar börze meg talán egy kicsit túl is reagálta az eseményeket. Végző értékelést mindazonáltal korai volna adni, mivel a Távol-Keleten nem záródtak le megnyugtatóan ezek a folyamatok, s különböző előrejelzések szerint várhatók még negatív hatások. A védekezési eljárások természetesen beindultak, nálunk is és a nemzetközi tőkepiacokon is; egyrészt lokalizációs mechanizmusokkal kívánják elérni, hogy a bajok maradjanak a keletkezési helyükön, másrészt a befektetők úgy válogatják össze portfóliójukat, illetve alakítják ki stratégiájukat, hogy legalábbis részben fedezve legyenek a negatív hatásokkal szemben. Ami Magyarországot illeti, a budapesti tőzsde szépen regenerálódik, a tőzsdeindex szép lassan visszaáll a tavaly novemberi összeomlást megelőző

szintre. A javulást egyébként segítik a kedvező makrogazdasági mutatók is, valamint a tőzsdei társaságok várható jó eredményei.

M&M: Pacsi úr, ön szerint milyen tendenciák fognak érvényesülni a közeljövőben a térség tőzsdéin?

- Globális fellendülés várható, abból kiindulva, hogy lassan beérik az 1989-1990-ben kezdődött átalakulási folyamat, s ezentúl az egyes országok már nem a piacgazdaság kiépítésével, hanem megerősítésével foglalkoznak. A befektetett hatalmas mennyiségű külső és belföldi tőke elkezdi működni, s ezzel meglesz a lehetőség, hogy az elkövetkező néhány évben nagymértékű fejlődés menjen végbe - feltéve persze, ha a nemzetközi gazdasági és politikai helyzet is kedvezően alakul.

Tőzsdei alapfogalmak

Alaptőke:

A kibocsátott részvények névértékének összessége. Azonos a részvénytőkével.

Alkusz (tőzsdeügynök):

Az a személy, aki a tőzsdén díjazás ellenében a saját nevében, de mások számlájára köt ügyleteket.

Állampapír:

Az állam által kibocsátott, saját adósságát megtestesítő értékpapír, amelyben adósságtörlesztésre és kamat vagy járadék fizetésére vállal kötelezettséget. Biztonságos befektetési formának számít. Ide tartozik az államkötvény, az államjegy, az állami pénztárjegy, a kincstárjegy, a kincstári váltó stb.

Arbitrázs-ügylet:

Olyan ügylet, amely különböző piacokon mutatózó (ár-, árfolyam- és kamat-) különbségek kihasználásával ér el nyereséget.

Árfolyam:

A külföldi fizetőeszközök (valuta, deviza) és az értékpapírok piaci ára. A kötvények árfolyamát a névérték százalékában, a részvényekét pedig leggyakrabban összegben, címletenként közlik.

Árfolyam-biztosítás:

Az árfolyamváltozásból eredő veszteség (vagyis az árfolyamkockázat) elleni védekezés.

Árfolyam-ingadozás:

Az árfolyam folyamatos változása a kereslet-kínálat hatására. Megkülönböztetnek bessz (baisse), azaz csökkenő és hossz (hausse), azaz emelkedő tendenciát.

Árverés:

Áruk (pl. értékpapírok), tárgyak nyilvános eladásra kínálása: az árut annak adják el, aki a legmagasabb árat ajánlotta érte.

Átvátoztatható kötvény:

Olyan kötvény, amely a rendes fix kamatozáson felül lehetővé teszi tulajdonosa számára, hogy meghatározott határidőn (ún. csereidőszakon) belül válasszon: vagy beváltja kötvényeit a vállalkozás részvényeire, vagy megtartja azokat, s így később, a törlesztéskor, pénzt visszkapja.

Bázisár:

Értékpapír vagy áru ára, amelyen a határidős ügyletet megkötik.

Bear market (ang.: medvepiac):

Gyengülő piac, ahol mind a forgalom, mind az árfolyamok általában esnek.

Befektetési alap:

Közös befektetés céljára összeadott tőke, amelyet a befektetési alap kezelője a kockázatmegosztás elve szerint kezelnek, azaz fektetnek be többféle értékpapírba. Lehet nyílt (vagyis a be-

fektetési jegyek folyamatos visszaváltását vállaló), illetve zárt (az általa kibocsátott befektetési jegyek másodpiaci eladhatóságát biztosító) alap.

Befektetési tanácsadó:

Egyes tőzsdék és társaságok mindenkor kilátásairól a befektetőket tájékoztató szakértő személy, illetve szakértő cég.

Bóvlikötvény:

Általában vállalatfelvásárláskor kibocsátott, magas kockázatú, de nagy hozamot ígérő kötvény.

Bróker:

Bizományos ügynök.

Bull market (ang.: bikapiac):

Erősödő piac, ahol mind a forgalom, mind az árfolyamok általában emelkednek.

Diszkontálás (leszámítolás):

1. Valamilyen követelés, illetve követelést megtestesítő értékpapír megvásárlása az esedékességig járó kamat összegének levonásával.
2. Jövőben befolyó pénzáramlások átszámítása az adott időpontra.

Dolgozói részvények:

Részvénytársaság azon részvényei, amelyeket a vállalat dolgozói (többnyire előnyösebb árfolyamon) vásárolnak meg. Ezeket a részvényeket általában tilos továbbadni.

Eladási opció:

Eladási jog megszerzése egy árura, devizára, értékpapírra, előre meghatározott, ún. kötési árfolyamon. Az eladási jog birokosa csak akkor él opciós jogával, ha a kötési árfolyam magasabb, mint a pillanatnyi piaci árfolyam.

Elővételi jog:

A részvényes joga, hogy tőkeemeléskor az addigi részesedése arányában új részvényeket vásárolhasson. Az elővételi jogokkal kereskednek a tőzsdén is, többnyire az elővételi határidő lejáratát követően utolsó három napján.

Elsőbbségi részvény:

Garantált osztalékot biztosító, de nem szavazó részvény.

Értékpapír:

Valamilyen vagyonnal kapcsolatos jogot megtestesítő forgalomképes okirat vagy számlán megjelenő összeg. Fő fajtái: kötvény, részvény, váltó,

csekk, állampapír, élvezeti jegy, záloglevél, letéti jegy, pénztárjegy, közraktárjegy. Szólhat bemutatónak, névre, rendelethez. Lehet tőzsdén jegyzett és tőzsdén nem jegyzett.

Értékpapírhozám:

Az értékpapír birtoklásából származó összes jövedelem (beleértve az árfolyamváltozásból eredő veszteséget, illetve nyereséget, továbbá a fizetendő adókat is) az értékpapír névértékének százalékában (osztalék, kötvényhozam).

Értéktőzsde:

Értékpapírok vagy devizák adásvételének koncentrált piaca.

Eurokötvény (eurobond):

Olyan kötvény, amelyik nem az adós vagy a hitelező nemzeti valutájára szól, hanem egy harmadik országéra. A tipikus kibocsátók a központi kormányok, a nemzetközi intézetek és a nagy multinacionális vállalatok. A kötvényeket általában jegyzik a tőzsdén, de a másodlagos piac nagy része a tőzsdén kívüli piacon bonyolódik le. A kölcsönkötvények európai pénzügyesre szólnak. Kamatjövedelmük általában adómentes.

Fedezeti (hedge-) ügylet:

Olyan határidős ügylet, amelyet az áru-, deviza- és értékpapír-kereskedelemben az árváltozások veszteségeinek korlátozására kötnek.

Futamidő:

Az értékpapír kibocsátásától, a hitel felvételétől az esedékességig, visszafizetésig terjedő időszak.

Futures, financial:

Határidős művelet előre meghatározott mennyiségű és minőségű áru egy meghatározott jövőbeli napon történő adásvételére, előre megállapított áron.

Határidős művelet (forward-ügylet):

Áruk árváltozási kockázatának, devizák árfolyam kockázatának és értékpapírok kamatláb-kockázatának kezelésére kialakult ügylet, ahol az ár, volumenre, minőségre történő megállapodás a jelenben történik, az ügylet lebonyolítása (teljesítése) azonban a jövőben esedékes.

Hozam (yield):

A befektetett tőkéből származó, adózott nyereség a befektetett összeghez viszonyított százalékban kifejezve.

Ingyenes részvény:

A nyereségkifizetés egyik módja; a régi részvényeseknek addigi részvénytulajdonuk arányában új részvényeket bocsátanak rendelkezésre, amelyeket a tartalékokból és a ki nem fizetett nyereségekből finanszíroznak. A társasági vagyon az ingyenrészvények kiadásával nem változik.

Jegyzés:

1. Hivatalos tőzsdei árfolyam megállapítása és közzététele.
2. Új kibocsátású értékpapírok vásárlása.

Kibocsátás (emisszió):

Értékpapírok forgalomba hozatala, amit többnyire bankok, illetve értékpapír-kereskedők vagy a részvételükkel alakított konzorciumok vállalnak.

Kincstárjegy:

Az állam rövid lejáratú adósságát megtestesítő állampapír. Általában nagyobb címletekben, alacsony kamatlábbal bocsátják ki. Egyes országokban különbséget tesznek az egy éven belüli lejáratú és az egyéves vagy annál hosszabb lejáratú papírok között; az előbbit kincstári váltónak nevezik, s csak az utóbbit a kincstárjegy.

Kötési árfolyam:

Az az árfolyam, amelyen a tőzsdén az ügyleteket kötik.

Kötvény:

Kamatozó, általában hosszabb lejáratú értékpapír; hitelviszonyt hoz létre. A kötvény kibocsátója arra kötelezi magát, hogy előre meghatározott időpont(ok)ban a kötvény névértékének megfelelő összeget visszafizeti, és az addig esedékes kamatokat kifizeti.

Letét:

Banknál őrzött értékpapírok vagy egyéb értéktárgyak, követelések.

Letéti jegy:

(Certificate of Deposits; CD) 1. Rövid- és középlejáratú pénzügyi papírok, letéti igazolások, amelyeket az amerikai nemzeti bankok vezettek be a 60-as évek elején. A kamatok a piaci viszonyokhoz és a futamidőhöz igazodnak.
2. Letétről adott elismervény, igazolás.

Lombardhitel (kézizáloghitel):

Forgalomképes ingósággal (áruval, arannyal, értékpapírral, áruokmánnal stb.) mint záloggal fe-

dezett hitel. Egyes meghatározások szerint csak rövid lejáratú, értékpapírral fedezett hitelt jelent.

Nagy részvényes:

Az a személy, aki a részvénytársaság alaptőkéjének akkora hányada fölött rendelkezik, hogy alapvetően befolyásolhatja a társaság üzletpolitikáját, a stratégiai döntéseket.

Nem jegyzett részvény:

Olyan részvény, amelyet hivatalosan nem jegyeznek, hanem a párhuzamos piacon vagy a bankok között folyó kereskedelemben adnak-vesznek.

Névérték:

Értékpapíron, pénzen, bélyegen feltüntetett (névleges) összeg.

Nyíltpiaci műveletek (nyíltpiaci politika):

A jegybank értékpapír-eladása vagy – vétele abból a célból, hogy a kamatlábat, ill. a pénztömeget szabályozza.

Opció ügylet:

Az opció kírója meghatározott díj fejében vételi vagy eladási kötelezettséget vállal az opciós jog vásárlójával szemben, egy előre meghatározott, ún. kötési árfolyamon.

Osztalék:

Az évi nyereség azon hányada, amelyet a részvényeseknek kifizetnek. Az összegre az éves zárás után az igazgatóság és a felügyelőbizottság tesz javaslatot, amiről végül a közgyűlés dönt. Az osztalék kifejezhető a névérték százalékában, vagy konkrét összegben. Az országok többségében évente fizetnek osztalékot, de egyes helyeken elterjedt az ideiglenes osztalék intézménye is.

OTC:

(over the counter market) Tőzsdén kívüli szervezett és nyilvános értékpapír-kereskedelem.

Pakett:

Részvényköteg; gyakran egy részvénytársaság alaptőkéjének nagyobb vagy meghatározó befolyást biztosító részét nevezik így.

Pénzpiac:

Rövid lejáratú követelések piaca.

Pénztárjegy:

Bankok (esetleg az állam) által kibocsátott, rövid lejáratú, kamatozó értékpapír.

Portfolló (értékpapírtárca):

Egy személy, bank vagy befektetési alap értékpapír-állománya.

Portfólió-menedzser:

Az a személy, aki egy portfólió számára meghatározott irányelvek alapján, saját felelősségére döntéseket hoz az értékpapírok eladásáról, ill. megvételéről.

Reálkamatláb:

A piaci kamatszínvonal és az árszínvonal-emelkedés különbségeként számított mutató.

Részjegy:

1. Szövetkezeti társaságot igazoló okirat, nem értékpapír.
2. Befektetési alapban való részesedést megtestesítő okirat, értékpapír.

Részvény:

A társaság tőkéjének egy részét megtestesítő értékpapír, tulajdonosa számára tagsági és vagyoni jogokat biztosít. A részvény tulajdonosa – a részvényes – igényt formálhat az osztalékra, tőkeemelésnél elővételi joga lehet az új részvényekre, a társaság felszámolásakor pedig jogosult a bevétel tulajdonrészesedés szerinti hányadára. A részvényesnek tőketulajdona arányában szavazati joga van a közgyűlésen.

Részvényindex:

Egy tőzsde vagy egy tőzsdén jegyzett gazdasági ág több vagy minden részvénye árfolyamának átlagértéke.

Spekuláció:

Az árfolyam- és árváltozások kihasználása gazdasági előny szerzésére. A spekuláció tárgya lehet részvény, deviza, a tőzsdei kereskedelemben résztvevő más értékpapír és opciós szerződés.

Tőkepiac:

Hosszú lejáratú követelések és befektetések piaca.

Tőzsde:

Nyilvános, központosított és szervezett piac. Fajtái: árutőzsde és értéktőzsde, ez utóbbi fajtái: devizatőzsde és értékpapírtőzsde. Magyarországon jogi személy, önkormányzattal rendelkezik, nem nyereségorientált, de bevételeiből tartja fent magát. A tőzsdei kereskedelemben résztvevő áruknak vagy értékpapíroknak nem kell jelen lenniük, mivel az egyes áruk helyettesít-

hetők, ill. egymással kicserélhetők. Az eladni és vásárolni szándékozók árelképzelései befutnak a tőzsdei üzletkötőkhöz, akik ezeket megpróbálják a piacon érvényesíteni.

Túljegyzés:

Értékpapírok kibocsátásakor felkínált, az értékpapírok összértékénél magasabb összegű jegyzés.

Váltó:

1. Rendeletre szóló értékpapír, amelyben egy később esedékes fizetés testesül meg.
2. Fizetési ígervény vagy fizetési felszólítás.
3. Szigorú váltójogi szabályoknak megfelelő formában kiállított okirat. Megkülönböztetünk idegen váltót és saját váltót. Szólhat megtekintésre (bemutatásra, látra), bemutatás után meghatározott idő elteltével esedékes időpontra és határozott napra.

Vételi opció:

Vásárlási jog szerzése egy árura, devizára, értékpapírra, előre meghatározott, ún. kötési árfolyamon. A vételi jog birtokosa csak akkor él opciós jogával, ha a kötési árfolyam alacsonyabb, mint a pillanatnyi piaci árfolyam.

A tőzsde rovatot

*Mártonffy Attila, a NAPI gazdaság munkatársa készítette;
a lakossági véleményeket Marián Béla, az MC-OPK
kutatóvezetője elemezte*

magyar műhely

Az 1962-ben Párizsban alapított folyóirat
a modern irodalom, zene, képző- és
médiaművészet fóruma.

Kiadja a Magyar Műhely Alapítvány.

Megrendelhető a kiadó címén:

1027 Budapest, Csalogány utca 3/c.

E-mail: sxs@ludens.elte.hu

Előfizetési díj: 1200,- Ft/év.

KÉRJÜK, TÁMOGASSA AZ ALAPÍTVÁNYT!

Számlaszám:

10102086-09742602-00000000